

„Санта Мариа Маджоре“ (5. век), фреските на църквата „Санта Мариа Антиква“ (7.—8. век) и на неотдавна откритата църква в Кастел Сеприо при Милано наели спомена за античните форми. Тези векове бележат в Цариград първия и най-блестящ подем на византийското изкуство. То достигнало своя най-голям разцвет при Юстиниан (527—565). Юстиниан утвърдил световното моршинство на Източната империя над Африка, Италия и Южна Испания, заздравил вътрешното и положението и обединил старите закони в единен кодекс. По времето на Юстиниан византийското изкуство достигнало пълната си зрелост.

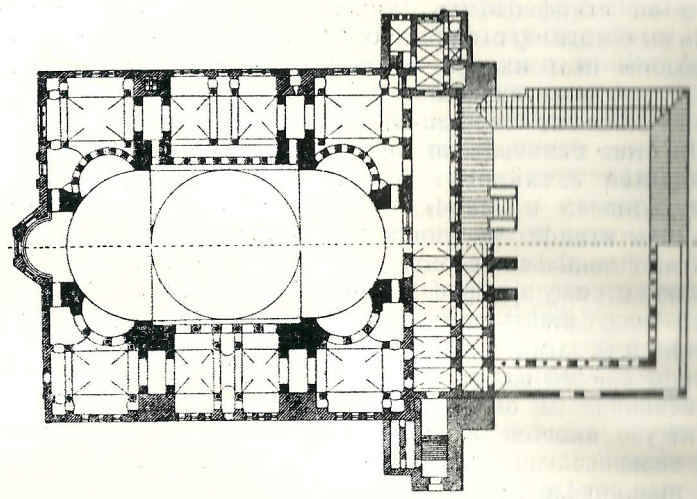
Мавзолеят на Гала Платидия в Равена датира още от средата на 5. век. Сградата била гробница на една византийска принцеса, дъщеря на император Теодосий. Гробницата с нейния купол, с непроменяемите стени, с ниските цилиндрични сводове и гробовния си полу-мрак спада към постройките от източен тип. С масивните си форми тя се различава от олухотворената сграда на мавзолея „Санта-Констанца“. По онова време стениците на равненската гробница били покрити в долната си част със скъпоценна мраморна облицовка в най-нежни тонове, а горната им част блестяла с мозайки и била украсена с богат растителен орнамент. В центъра на купола се намира кръстният символ, по стените се виждат фигури на мъченици на светлосин фон, а над входа — изпълената със светли тонове мозайка, изобразяваща Христос като пастър сред овце и пещаж. Тези мозайки с техните бледо открояващи се в полупрака фигури са още доста близки до живописите на катакомбите. Нанесения светлите в равненската гробница сакши се носят върху светлосиния фон, но те се отделят от него като ясни силуети, подобни на древни философи. Всичко това означава, че в гробницата на Гала Платидия не са напълно преодолени основите на античния художествен светоглед. В изкуството от Юстиниановата епоха старите традиции били подложени на основно претъркуване. Най-значителният паметник от това време е храмът „Св. София“ в Цариград, творба на двама архитекти — Антимий от Тратес и Исидор от Милет. Двамата, разбира се, познавали базиликите в Мала Азия, в които вече била поставена задачата за сливане на централно-куполния и базиликалният тип. Възможно е те да са знаели за най-големия куполен храм на древността — римския Пантеон. В Цариград бил вече издигнат малък храм, предвещаващ строежа на „Св. София“ — църквата „Септий и Вакх“ с купол над осемстенник. Храмът „Св. София“ с орломния си купол, носен от полукуполи, превъзхожда

та. I, 8
ср. I м.
та. VII, 22

рис. с. 15

да всички тези постройки с размерите и със смелостта на приложените строителни методи. Ала значението на тази сграда не се свежда само до конструктивната и. Съвременниците добре са разбрали художественото съвършенство на църквата „Св. София“. Тя е описана от историка Прокопий и възпята от поета на Юстиниановата епоха Павел Силвниций. Малко са сградите в историята на архитектурата, които излъчват такова богатство на художествени впечатления, както тази забележителна постройка.

По замисъла на строителите „Св. София“ е трябвало да бъде съставна част от комплекс на императорския дворец и, подобно на куполната зала на римския дворец, да образва едно от главните парадни помещения на този ансамбъл. В това намираме ясен израз идеята за зависимостта на църквата от държавата. Това и днес още личи в структурата на храма, в опиращите до него открити двор, в покрития с кръстат сводови притвор и в галерията от двете страни на подкуполното пространство. В притвора, в галериите и в страничните корабни човек няма чувството, че се намира в църква; това са по-скоро парадни зали на императорски дворец. Тук се виждат облицовани с глътка мрамор стени и високи, стоящи в една редица колони, на които се опират сводовете; тук опадат е запазил първоначалното си значение. По време на богослужените стоголи на галериите и в страничните корабни, които се наблюдава тържествената церемония, която се извършвала под

та. I, 4

I м.
рис. с. 255